

відфактурованих поставок та сплати решта частини за вирахуванням комісійних і процентів за кредит. На даному етапі економічного розвитку АПК запровадження факторингових операцій буде успішним у тих сільськогосподарських підприємствах, які займаються експортом своєї продукції. Для імпортерів, сільськогосподарських підприємств, дуже вигідним буде застосування операції форфейтування. Де властиве прискорення обороту капіталу, тобто отримання коштів відразу після відвантаження продукції чи надання послуг, відкриття доступу до міжнародних кредитів, мінімізація ризиків діяльності підприємства (ризик коливання відсоткових ставок, ризик платоспроможності боржника тощо).

Невід'ємною складовою функціонування сільськогосподарського підприємства є співпраця з лізинговими компаніями, які купують предмети довгострокового кредитування і надають їх в оренду (на 5-8 років і більше) сільськогосподарському підприємству, яке поступово сплачує лізинговій компанії вартість взятого в оренду майна. Відповідно, лізинг допоможе частково подолати труднощі щодо оновлення сільськогосподарської техніки та зміцнення матеріально-технічної бази в господарствах. Новим для підприємств агропромислового комплексу є кредитування із застосуванням складських свідоцтв, особливо в часи відсутності заставного майна. Складська квитанція підтверджує право власності на зерно, що передано на зберігання, визначає кількість і якість зданого зерна, термін і спосіб зберігання, плату за зберігання та зобов'язання складу повернути зерно власнику [2, с.3].

Кредитно-страхові відносини являються складовою системи кредитного забезпечення сільського господарства і показують доцільність залучення страхових компаній, які мають великі можливості з розподілу не лише виробничих ризиків потенційних позичальників, а й фінансових ризиків кредиторів. Це є певний крок у страхуванні кредитних ресурсів, який забезпечує повернення коштів банку і надає впевненість сільськогосподарським товаровиробникам. Страхові компанії виступають основними постачальниками довгострокових капіталів на фінансових ринках. Лідируючі позиції на ринку агрострахування займає «Українська аграрно- страхова компанія». Основну частку в формуванні страхового портфелю займають страхування сільськогосподарських культур (68 %), фінансові ризики (21 %) та страхування добровільної відповідальності (10%) [4]. Отже, на сьогоднішній день ще існує проблема інформованості сільськогосподарських товаровиробників стосовно банківських послуг, які призначені для зниження витрат підприємств і тим самим підвищення економічної та фінансової ефективності. Більш активне користування нетрадиційними банківськими послугами дозволило б значно покращити ситуацію у аграрному секторі України. У ринкових умовах банківські установи мають стати партнерами у кредитуванні сільськогосподарських підприємств. Тому в умовах розвитку ринкових відносин необхідно сприяти поширенню використання таких важливих для сільськогосподарських підприємств видів кредиту як довгострокові, факторингові, форфейтингові, лізингові, застосування складських свідоцтв та використання страхових послуг.

Література: 1. Шумпетер Й. Сущность и роль кредита //Й.Шумпетер. – Теория экономического развития. – М.: «Прогресс», 1998. – с.201 2. Кредитування з використанням складських свідоцтв: особливості та процедури //Фінансовий ринок України. – 2006. – №8. – С.3-7. 3. Матеріали офіційного сайту Національного банку України. – 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>. 4. Матеріали сайту Ліги страхових організацій України – 2011 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uainsur.com/news/30013/>

*Сословська І.В.,
аспірант кафедри фінансів ХІБС УБС НБУ,
м.Харків, Україна*

УДК 336.71

ВИЗНАЧЕННЯ ФУНКЦІЇ РОЗПОДІЛУ РИЗИКІВ БАНКІВ-УЧАСНИКІВ ПРОЕКТНОГО ФІНАНСУВАННЯ

Проектне фінансування (ПФ) з точки зору банку – це банківський продукт у формі кредиту, який надається з частковим регресом на позичальника, а з точки зору покупця цього специфічного банківського продукту – система, яка дозволяє залучати у проект фінансові ресурси з різних джерел. З точки зору теорії економіки ПФ є формою фінансово-кредитних відносин між учасниками з приводу організації та здійснення фінансування інвестиційного

проекту. ПФ використовують, коли потрібно залучити значні фінансові ресурси для реалізації масштабних інвестиційних проектів, за якими передбачено спорудження чи модернізація крупного об'єкта (підприємства), який має стратегічне значення для економіки країни [3, 7]. Щоб створити запроєктований об'єкт утворюється проектна компанія (ПК), яка залучає в проект фінансові ресурси з різних джерел, включаючи кредити банку. У ПФ предметом банківської оцінки кредитоспроможності виступають проект і команда ПК, яка його реалізує. Ці незвичайні обставини вимушують банк ретельно аналізувати зміст проекту і здатність ПК побудувати запроєктований об'єкт, а на етапі його експлуатації отримати запрогнозовані прибутки, які будуть джерелом повернення кредиту. З цих двох напрямків оцінювання банком проекту найбільша увага у вітчизняній та зарубіжній літературі приділена способам визначення ключових показників проекту (NPV, IRR, ROI). Питанням оцінки банками здатності команди проекту реалізувати проект приділяється менш уваги.

В Харківському інституті банківської справи УБС НБУ з 2003 року студенти спеціальностей «Банківська справа» і «Фінанси» за навчальною дисципліною «Проектне фінансування» з метою набуття уявлення про проект, як комплекс взаємопов'язаних робіт, виконують практичні завдання з моделювання проектів методами сіткового планування і управління [6]. У 2011 року з метою посилення цього напрямку фахової підготовки для розробки і аналізу проектів почав використовуватися програмний комплекс Spider Project. Цей комплекс розроблений російськими фахівцями і є конкурентоспроможним по відношенню до широко відомих зарубіжних автоматизованих систем управління проектами. Вважається, що фахівці банків, які знайомі з сучасними технологіями управління проектами, здатні побачити за сітковою моделлю проекту та результатами розрахунків її параметрів, глибину та всебічність опрацювання проекту, і на підставі цього спроможні дати об'єктивну оцінку готовності команди проекту виконати проект у запланований термін і бюджет. Наукові роботи з фінансових аспектів моделювання проектів за допомогою сіткових моделей з'явилися відносно недавно. Так, у роботі [1] описується методика оптимізації сіткового графіка фінансування проекту за умов, що по деяких роботах проекту може виникати потреба у короткострокових кредитах; у роботі [2] запропоновано шляхом імітаційного моделювання тривалості робіт сіткового графіку визначати імовірніший термін завершення проекту, з настанням якого пов'язується термін повернення кредитів; у роботі [6] розглянуті загальні питання управління портфелем проектів виробничої фірми. Публікацій стосовно використання результатів сіткового моделювання проектів в банківській практиці нами не знайдено, що додає актуальності цьому питанню.

Розглянемо задачу оцінки проекту банком на підставі даних сіткового моделювання проекту за допомогою сучасної комп'ютерної програми управління проектами. Витрати ПК по реалізації проекту пропонуємо структурувати за допомогою матриці фінансування проекту $C = \|C_i^t\|$, елементи якої C_i^t показують потребу ПК у фінансуванні роботи i в період часу t . Підсумки строк цієї матриці $C_i = \sum_{t=1}^T C_i^t$ показують кошторисну вартість (бюджет) кожної роботи, а підсумки стовбців $C^t = \sum_{i=1}^I C_i^t$ - загальну потребу проекту у фінансуванні робіт, запланованих для виконання у тому ж періоді часу. Оскільки проект фінансується за рахунок власних та залучених до них коштів, а також кредитів, то ПК може розробити матрицю кредитування проекту $PK = \|PK_i^t\|$, де PK_i^t - сума кредитів, спрямованих на фінансування роботи i , запланованих до виконання в періоді t .

Матрицю фінансування і матрицю кредитування проекту для цілей управління кредитами проекту пропонуємо узагальнити за допомогою структурної матриці потреби проекту в кредитах. Для цього вводимо величину ξ_i^t , що дорівнює частці кредиту у вартості роботи i із плановим початком в періоді t . Величина $\xi_i^t = 0$, якщо роботу i проектна компанія виконує за рахунок власних коштів, та $0 < \xi_i^t \leq 1$, якщо використовується кредит. В умовах ПФ частка кредитних коштів ξ_i^t може припадати на один або декілька банків, тому $\xi_i^t = \sum_{j=1}^n \xi_{ij}^t$, де ξ_{ij}^t - частка кредиту банку у загальній вартості роботи проекту із номером i , яку банк-учасник ПФ

зобов'язався виділити до періоду часу t початку роботи. Суму кредиту j -го банку-учасника ПФ, необхідного для виконання роботи із номером i у плановому періоді із номером t , обговорюється в кредитному договорі цього банку із проектною компанією, тому відповідна частка кредиту визначається за формулою $\xi_{ij}^t = PK_{ij}^t / C_i^t$, ($PK_{ij}^t \geq 0$), де PK_{ij}^t - сума кредиту, запланованого банком із номером j для сплати проектною компанією роботи із номером j у період із номером t . На підставі значень сум кредитів PK_{ij}^t або їх часток ξ_{ij}^t розраховується частка кредиту ξ_i^t у кошторисній вартості роботи i : $\xi_i^t = \sum_{j=1}^n PK_{ij}^t / C_i^t = \sum_{j=1}^n \xi_{ij}^t$. Таким чином, потреба проекту в кредитах може бути представлена структурною матрицею потреби проекту в кредитах банків-учасників ПФ, яка показує загальні $\Xi = \|\xi_i^t\|$ або конкретизовані у розрізі банків $\Xi = \|\xi_{ij}^t\|$ частки кредиту у кошторисній вартості робіт, що виконуються проектною компанією.

Частка кредитів банку-учасника ПФ ξ_{ij}^t дозволяє нам конкретизувати функцію розподілу його ризиків: $\xi_j = \sum_{t=1}^T \sum_{i=1}^I \xi_{ij}^t$, $j = \overline{1, n}$. Ця функція описує розподіл загальної суми кредиту банку-учасника ПФ із номером j по видам робіт та періодам їх виконання за умовою, що роботи проекту будуть виконані згідно плану та не буде перевищено кошторис роботи. Очевидно, що виконати цю вимогу на практиці достатньо складно. Тому на етапі прийняття рішення про участь в проектному фінансуванні потенційного банку-учасника ПФ важливо знати ризики виконання робіт, що кредитуються у планові терміни та кошториси. Якщо відомі ймовірності виконання робіт у задані проектом терміни та кошториси, то функцію розподілу пайових ризиків можна уточнити шляхом введення цих ймовірностей, тоді пайовий ризик визначається як математичне очікування: $\tilde{\xi}_j = \sum_{t=1}^T \sum_{i=1}^I \xi_{ij}^t P_i$ ($j = \overline{1, n}$), де P_i - вірогідність виконання кошторису i -ї роботи. Значення ймовірностей можна визначити на основі рекомендацій роботи [5].

Література: 1. Богатырев В.Д. Модель и методика оптимизации графика финансирования инвестиционного проекта на графах работ / В.Д. Богатырев, С.А. Морозова // Вестник Саратовского государственного аэрокосмического университета. - Вып. 34 (2011). - С. 130–145. 2. Еськова О.И. Планирование кредитных условий на основе метода имитационного моделирования вероятностного сетевого графика / О.И. Еськова, И.И. Кикоть // Проблемы физики, математики и техники. - № 3 (4). - 2010. - С. 74-80. 3. Йескомб Э.Р. Принципы проектного финансирования. - М.: Вершина, 2008. - 488 с.; 4. Матвеев А.А. Модели и методы управления портфелями проектов / А.А. Матвеев, Д.А. Новиков, А.В. Цветков. - М.: ПМСОФТ, 2005. - 206 с. 5. Репин Д. Оценка толерантности инвестора к риску: дешевый маркетинговый ход или реальное конкурентное преимущество? / Д. Репин // Рынок ценных бумаг - №12(201) - 2005 - С.31-34. 6. Сословський В.Г. Проектне фінансування / В.Г. Сословський - Львів: Новий світ-2000, 2011. - 261 с. 7. Gatti, S. Project Finance in Theory and Practice. - London: Elsevier Inc., 2008 - 436 p.

Турченко Т.В.,

*к.е.н., доцент кафедри менеджменту
ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»,
м. Суми, Україна*

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНА СИСТЕМА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА КЛЮЧОВІ НАПРЯМКИ ЇЇ РОЗВИТКУ У КОНТЕКСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ

Світова фінансова криза 2007-2009 років засвідчила, що ефективність регулювання фінансового сектору в Україні та і у ряді інших країн знаходиться на недостатньому рівні. У зв'язку з цим досить актуальним залишається питання побудови якісно нової системи щодо нагляду та регулювання фінансового сектору на основі використання ефективних регуляторів та здійснення моніторингу фінансової стабільності макроекономічного середовища, фінансових ринків і банківського сектору [1]. У даному контексті необхідно зазначити, що на сучасному етапі ситуація в економіці України не на стільки критична, як під час кризи, проте для